

УДК 330.342:005.44

Ольшанська О. В., д.е.н., професор,
Муртазові А., здобувач освіти другого
(магістерського) рівня вищої освіти,
Київський національний університет
технологій та дизайну, м. Київ, Україна

АДАПТИВНІСТЬ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ У СЕРЕДОВИЩІ ВИСОКОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ

Динаміка сучасних глобальних процесів свідчить про формування нового економічного середовища, для якого характерними є нестабільність, непередбачуваність та високий рівень ризиків. Світова економіка функціонує під впливом багатовекторних кризових чинників – геополітичних конфліктів, енергетичних дисбалансів, фінансової волатильності, кліматичних змін, цифрової трансформації та руйнування традиційних моделей міжнародної взаємодії. За таких умов визначальним чинником ефективності економічних систем стає не лише здатність забезпечувати економічне зростання, а насамперед рівень їх адаптивності до змін зовнішнього середовища. Адаптивність економічної системи відображає її спроможність швидко реагувати на зовнішні виклики, перебудовувати внутрішні механізми функціонування та підтримувати стабільність у періоди кризових трансформацій. На сучасному етапі саме адаптивність формує основу економічної стійкості, конкурентоспроможності та довгострокового розвитку. Економічні системи, які характеризуються високою гнучкістю управління, інноваційною активністю та здатністю до структурної модернізації, отримують стратегічні переваги у глобальному економічному середовищі [1-6].

В умовах високої турбулентності особливого значення набуває диверсифікація економічних процесів. Надмірна залежність від окремих ринків, ресурсів чи виробничих секторів суттєво підвищує вразливість економіки до зовнішніх шоків. Саме тому сучасні країни дедалі активніше орієнтуються на розвиток багатогалузевих моделей економіки, підтримку внутрішнього виробництва, локалізацію стратегічних секторів та формування інноваційних кластерів. Диверсифікована економічна структура забезпечує вищий рівень гнучкості та дозволяє мінімізувати негативний вплив кризових процесів. Суттєвий вплив на трансформацію економічних систем здійснює цифровізація економіки. Активне впровадження цифрових технологій, автоматизованих

систем управління, штучного інтелекту та аналітики великих масивів даних змінює механізми виробництва, фінансових операцій та міжнародної економічної взаємодії. Цифрова економіка формує новий тип адаптивності, заснований на швидкості обробки інформації, оперативності прийняття управлінських рішень та здатності інтегрувати інноваційні технології у виробничі процеси. Водночас технологічна трансформація посилює ризики цифрової залежності та кіберзагроз, що потребує формування ефективних систем цифрової безпеки [1-4].

Одним із ключових напрямів адаптації економічних систем є розвиток екологічно орієнтованої економіки. Кліматичні зміни та ресурсні обмеження стимулюють перехід до нових моделей господарювання, заснованих на принципах ресурсоефективності, декарбонізації та екологічної безпеки. У міжнародній практиці дедалі активніше впроваджуються механізми «зеленої» трансформації, розвиток відновлюваної енергетики, циркулярної економіки та екологічного фінансування [5-6]. У результаті адаптивність економіки починає визначатися не лише фінансовими чи виробничими показниками, а й здатністю інтегрувати екологічні стандарти у систему стратегічного розвитку. Суттєвих змін зазнає і система міжнародної економічної взаємодії. Глобальні кризові процеси продемонстрували вразливість міжнародних ланцюгів постачання та залежність багатьох держав від зовнішніх виробничих центрів. У відповідь на це відбувається трансформація глобальної економічної архітектури, що супроводжується регіоналізацією виробництва, формуванням нових економічних альянсів та переорієнтацією торговельних потоків. Адаптивність економічних систем дедалі більше залежить від здатності швидко змінювати структуру міжнародної співпраці та інтегруватися у нові економічні моделі.

Висока волатильність фінансових ринків, інфляційні процеси та нестабільність міжнародного інвестиційного середовища потребують використання нових механізмів фінансового регулювання та стратегічного управління капіталом. Формуються нові підходи до фінансування економічного розвитку, орієнтовані на підтримку інновацій, екологічних проєктів та цифрової модернізації економіки. У таких умовах фінансова адаптивність стає важливим інструментом забезпечення економічної стабільності. Важливою складовою адаптивності економічних систем виступає людський капітал. Саме рівень професійних компетентностей, інноваційного мислення та здатності до швидкого навчання визначає ефективність реагування економіки на структурні зміни. Сучасний ринок праці потребує фахівців, здатних працювати в умовах постійних трансформацій, цифрового середовища та високої інноваційної

динаміки. У зв'язку з цим зростає роль освіти, розвитку цифрових навичок, міждисциплінарної підготовки та системи безперервного професійного розвитку [1-6].

Для України проблема адаптивності економічних систем має стратегічне значення в умовах післявоєнного відновлення та інтеграції до європейського економічного простору. Сучасний етап розвитку потребує формування нової економічної моделі, заснованої на інноваціях, цифровізації, енергетичній незалежності та структурній модернізації виробництва. Особливий потенціал мають високотехнологічні галузі, цифрова інфраструктура, відновлювана енергетика та інноваційне підприємництво, які здатні забезпечити довгострокову стійкість економіки та підвищення її міжнародної конкурентоспроможності.

Отже, адаптивність економічних систем у середовищі високої турбулентності стає ключовою характеристикою сучасного економічного розвитку. Ефективність функціонування економіки визначається здатністю швидко реагувати на зовнішні виклики, інтегрувати інноваційні технології, модернізувати структуру виробництва та формувати нові механізми стратегічного управління. У сучасних умовах саме адаптивність забезпечує економічну стійкість, конкурентоспроможність та можливість довгострокового розвитку в умовах глобальної нестабільності.

Література

1. Богуславський, Є. І., & Дорохов, Є. В. (2017). Концептуалізація невизначеності у сучасній економічній системі. вплив ефекту талеба на розвиток економіки України. *Інвестиції: практика та досвід*, № 17, С. 62-69.
2. Гончаренко, О. М. (2011). Прогнозування стійкого розвитку економічної системи в умовах невизначеності. *Вісник соціально-економічних досліджень*, № 2, С. 186-191.
3. Мостіпака, О. В. (2017). Синергетичне управління соціально-економічною системою України в умовах турбулентності та хаосу. *Університетські наукові записки*, № 4, С. 170-183.
4. Холод, С. Б., & Войт, С. М. (2015). Системність на полі невизначеності напрямів державного та регіонального регулювання економічних процесів. *Економічний вісник Донбасу*, № 3, С. 50-55.
5. Чернятевич, Я. В. (2020). Турбулентність у соціально-економічній системі України. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*, Т. 25, Вип. 2, С. 43-48.
6. Шкодїна, І. В., & Карпова, І. В. (2017). Глобальна невизначеність як ознака трансформації соціально-економічної системи. *Бізнес Інформ.*, № 6, С. 8-12.